

Sygn. akt I ACa 99/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Jastrzębska
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SO del. Ewa Solecka (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 23 kwietnia 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowo-Produkcyjnego (...) spółki jawnej w S.

przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w U.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 10 października 2013r., sygn. akt I C 194/13,

1) zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowo-Produkcyjnego (...) Spółki Jawnej w S. umowę sprzedaży nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą Nr (...), dokonaną aktem notarialnym nr (...) z dnia 7 lutego 2012 roku sporządzonym przez notariusza M. Ś., zawartą pomiędzy L. B. i M. B. a pozwaną (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w U. – w stosunku do wierzytelności powoda wynoszącej 79.499,82 (siedemdziesiąt dziewięć tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt dziewięć i 82/100) złotych z ustawowymi odsetkami:

- od 1.165,12 (tysiąc sto sześćdziesiąt pięć i 12/100) złotych od dnia 5 sierpnia 2010 roku

- od 316, 77 (trzysta szesnaście i 77/100) złotych od dnia 9 lipca 2010 roku

- od 13.878,90 (trzynaście tysięcy osiemset siedemdziesiąt osiem i 90/100) złotych od dnia 1 lipca 2010 roku

- od 3.049,02 (trzy tysiące czterdzieści dziewięć i 2/100) złotych od dnia 1 lipca 2010 roku

- od 2.626,43 (dwa tysiące sześćset dwadzieścia sześć i 43/100) złotych od dnia 26 czerwca 2010 roku
 - od 7.267,71 (siedem tysięcy dwieście sześćdziesiąt siedem i 71/100) złotych od dnia 26 czerwca 2010 roku
 - od 29.989,41 (dwadzieścia dziewięć tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt dziewięć i 41/100) złotych od dnia 22 czerwca 2010 roku
 - od 5.072,76 (pięć tysięcy siedemdziesiąt dwa i 76/100) złote od dnia 22 czerwca 2010 roku
 - od 1.079,70 (tysiąc siedemdziesiąt dziewięć i 70/100) złotych od dnia 17 czerwca 2010 roku
 - od 10.500 (dziesięć tysięcy pięćset) złotych od dnia 13 czerwca 2010 roku, wynikającej z nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w B. z dnia 31 stycznia 2011 roku, sygn. akt VI GNc 231/11 oraz postanowienia Sądu Rejonowego w B. z dnia 5 stycznia 2012 roku, sygn. akt VI GCo 283/11;
- b) zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 7.592 (siedem tysięcy pięćset dziewięćdziesiąt dwa) złote tytułem kosztów procesu;
- 2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda 6.956 (sześć tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt sześć) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

IACa 99/14

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym przeciwko (...) spółce z o.o. w U. PHUP (...) spółka jawna domagała się uznania za bezskuteczną czynności prawnej dłużników L. B. i M. B. polegającej na sprzedaży stronie pozwanej prawa własności nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta numer (...).

W uzasadnieniu żądania wskazano w szczególności, że egzekucja prowadzona przeciwko dłużnikowi i jego małżonce na podstawie wydanego nakazu zapłaty okazała się bezskuteczna, a przeniesienie własności nieruchomości nastąpiło po powstaniu wierzytelności powoda. Podano także, że jedynym członkiem zarządu i właścicielem 80 % udziałów w pozwanej spółce jest M. B..

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa zarzucając, że nie doszło do pokrzywdzenia wierzycieli.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo i zasądził na rzecz pozwanej koszty procesu.

Bezspornym było, że w dniu 31 stycznia 2011 r. Sąd Rejonowy w B. wydał nakaz zapłaty, którym nakazano pozwanemu L. B. zapłatę na rzecz PHUP (...) spółki jawnej w S. kwoty 74.945,82 zł wraz z odsetkami od kwot częściowych i kosztami procesu. Postanowieniem z dnia 5 stycznia 2012 r. prawomocnemu nakazowi nadano klauzulę wykonalności przeciwko małżonce dłużnika - M. B.. Egzekucja prowadzona przeciwko dłużnikowi i jego małżonce okazała się bezskuteczna.

Umową z dnia 7 lutego 2012 r. M. B. i L. B. sprzedali na rzecz (...) spółki z o.o. w U. nieruchomość składającą się z pgr. 440/15 o powierzchni 0,4291 ha, dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą numer (...) - za cenę 500.000 zł.

Przed przeniesieniem własności nieruchomości strona powodowa uzyskała na podstawie nakazu zapłaty w księdze wieczystej numer (...) pod numerem 1 wpis hipoteki przymusowej na rzecz strony powodowej na kwotę 94.795,35 zł.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał powództwo za bezzasadne. Powołując się na treść art. 527 § 1 i 2 k.c., Sąd stwierdził, że w niniejszej sprawie brak jest podstaw do stwierdzenia, aby doszło do pokrzywdzenia strony

powodowej na skutek dokonania zaskarżonej czynności. Zgodnie bowiem z przepisem art. 65 ust 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, strona powodowa, wobec uzyskania wpisu hipoteki, może dochodzić zaspokojenia z nieruchomości objętej zaskarżoną czynnością z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości i z pierwszeństwem w stosunku do pozostałych hipotek (art. 12 ustawy). Strona powodowa może zatem uzyskać zaspokojenie z przedmiotowej nieruchomości bez potrzeby uzyskania orzeczenia o uznaniu czynności prawnej za bezskuteczną.

Dlatego też przy braku przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela z art. 527 k.c., Sąd I instancji oddalił powództwo. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka, zaskarżając go w całości i zarzucając:

- naruszenie przepisów prawa materialnego a mianowicie art. 528 kc poprzez uznanie oskarżonej umowy za umowę odpłatną podczas gdy Dłużnicy w osobie L. i M. B. nie otrzymali żadnego ekwiwalentu tj. ceny za przeniesienie własności nieruchomości, której termin płatności został odłożony do końca 2022 roku w przypadku spełnienia się dodatkowych warunków,

- naruszenie przepisów prawa materialnego a mianowicie art. 529 kc poprzez brak uznania, że Dłużnik był niewypłacalny w chwili dokonywania darowizny i nie wyprowadzenia domniemania, że darowizna spowodowała jego niewypłacalność (tj. nastąpiło pokrzywdzenie wierzycieli),

- naruszenie art. 527 par. kc poprzez uznanie, że nie nastąpiło pokrzywdzenie wierzyciela |w przypadku nieodpłatnego przeniesienia nieruchomości na której na rzecz wierzyciela ustanowiona była hipoteka przymusowa.

|d) błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, iż hipoteka zabezpiecza całą wierzytelność podczas gdy została ona ustanowiona w kwocie 94 795,35 złotych ^zabezpieczając należność główną, koszty procesu oraz odsetki do dnia złożenia wniosku o jej wpis tj. do dnia 18 stycznia 2012 roku. Nie posiadają zabezpieczenia rzeczowego odsetki ; ustawowe od dnia 19 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty.

Powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez:

- uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego za I instancję, względnie uwzględnienie powództwa w zakresie odsetek ustawowych liczonych od kwoty 74 945,82 złotych od dnia 19 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty

3) o zasądzenie kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym w tym kosztów zastępstwa procesowego od powoda na rzecz pozwanych według norm prawem przepisanych.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył :

Apelacja była zasadna .

Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie były bezsporne.

Niesłusznie były zarzuty apelacji dotyczące naruszenia prawa materialnego w postaci art. 528 kc i 529 kc , albowiem Sąd I instancji nie uchybił powołanym przepisom uznając, że nie zachodzi w sprawie przesłanka pokrzywdzenia wierzycieli na skutek zawarcia przez dłużników umowy sprzedaży nieruchomości z 7 lutego 2012 r. Zwrócić bowiem należy uwagę na to, że Sąd Okręgowy w motywach zaskarżonego wyroku nie odniósł się w ogóle do domniemań prawnych z art. 528 kc i art. 529 kc oraz nie zaprzeczył skuteczności tych domniemań w niniejszej sprawie. Sąd dopatrzył się w ustalonym w toku procesu stanie faktycznym zupełnie innej , odrębnej okoliczności powodującej brak przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela, niezbędnej dla uwzględnienia skargi pauliańskiej z art. 527 kc. Okoliczność tę stanowił fakt , że wierzytelność powódki zabezpieczona jest hipoteką na przedmiotowej nieruchomości. Nie

przesądając zatem , jaki skutek w zakresie aktywów majątkowych dłużników wywołała umowa z 7 lutego 2012 r. , Sąd I instancji stanął na stanowisku , że skoro powódka jako wierzycielka hipoteczna może skierować egzekucję do nieruchomości zbytej wymienioną umową niezależnie od tego , czyją jest własnością , to nie jest ona przez tę czynność prawną pokrzywdzona - w tym sensie , iż nie utraciła możliwości zaspokojenia się.

Rozważenia wymagało zatem , czy istotnie przedmiotowa czynność prawna była irrelevantna z punktu widzenia praw i potencjału środków egzekucyjnych, jakimi dysponuje powódka w celu uzyskania spłaty jej należności . W orzecznictwie wskazuje się bowiem , że dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. także wtedy, gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka. Inaczej, stan niewypłacalności dłużnika w wyższym stopniu obejmuje i utrudnienie i odwleczenie zaspokojenia. Pokrzywdzenie (art. 527 § 2 k.c.) powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (vide - wyrok Sądu Najwyższego z dn. 28 listopada 2001 r. , IV CKN 525/00 , LEX nr 53110, Biul.SN 2002/5/11, z dn. 25 sierpnia 2011 r. , II CSK 100/11, LEX nr 1108545 , z dn. 29 czerwca 2004 r. , IICK 367/03 , LEX nr 174173). W tym kontekście zauważyć należy, iż zbycie przez dłużników przedmiotowej nieruchomości zmienia na niekorzyść sytuację powódki. Dysponując tytułem wykonawczym przeciwko dłużnikom osobistym , wierzyciel może kierować na jego podstawie egzekucję do całego majątku dłużników. Na skutek przedmiotowej czynności sprzedaży nieruchomości , powódka jako wierzycielka hipoteczna może wprawdzie egzekwować swą należność z tejże nieruchomości , jednakże w tym celu musi najpierw uzyskać dodatkowy tytuł wykonawczy - tym razem przeciwko aktualnemu dłużnikowi rzeczowemu . Wiąże się to z dodatkowymi kosztami i niedogodnościami związanymi z podjęciem właściwych kroków prawnych i oczekiwaniem na ich wynik. A zatem , powódka zmuszona byłaby wytoczyć powództwo także przeciwko dłużnikowi hipotecznemu na podstawie stosunku hipoteki, prowadzenia egzekucji przeciwko dwóm dłużnikom , a w rezultacie do poniesienia dodatkowych kosztów zaspokojenia. Oznacza to jej realne pokrzywdzenie w rozumieniu art. 527 § 1 i 2 kc .

Co więcej , pokrzywdzenie powódki wynika także z tego , że zabezpieczenie hipoteczne nie pokrywa w całości wierzytelności , jaka przysługuje powódce wobec dłużników M. i L. B.. Jak wskazała powódka , zabezpieczenie rzeczowe nie obejmuje odsetek ustawowych od dnia 19 stycznia 2012 r. Wynika to z kwoty hipoteki , określonej na 94.795,35 zł , na co składają się : należność główna 74.945,82 zł , koszty procesu 4.554 zł oraz wynoszące 15.285,53 zł odsetki ustawowe policzone za okres do dnia 18 stycznia 2012 r. , czyli na dzień złożenia wniosku o wpis hipoteki (treść księgi wieczystej nr (...) - k. 35-42, wniosek o wpis w księdze wieczystej z 18.1.2012 r. – k. 109-113). Prowadzi to do wniosku , że w tych konkretnych okolicznościach faktycznych powódka jest uprawniona do skorzystania z ochrony , jaką daje skarga pauliańska . Zabezpieczenie hipoteczne nie zapewnia jej bowiem tego, by egzekucja z nieruchomości posłużyła na zaspokojenie całości jej wierzytelności .

Skarga pauliańska nie jest wyłączona w sytuacji , gdy hipoteka nie zabezpiecza wierzytelności powoda w całości (vide - wyrok Sądu Najwyższego z dn. 7 marca 2013 r. , IV CSK 452/12, LX nr 1314438).

Dodatkowo , egzekucja z nieruchomości może ulec ograniczeniu choćby z uwagi na tzw. wierzytelności uprzywilejowane. Innymi słowy, nabywca zbytej nieruchomości może być tak obciążony tymi wierzytelnościami, że w wypadku egzekucji suma podlegająca podziałowi nie wystarczy na zaspokojenie zabezpieczonych hipotecznie należności wierzyciela.

Z przedstawionych względów, zarzut apelacji o naruszeniu zaskarżonym wyrokiem art. 527 par. 1 i 2 kc przez uznanie, że nie nastąpiło pokrzywdzenie powódki w wyniku przedmiotowej umowy sprzedaży nieruchomości - z tego powodu, że powódka dysponuje zabezpieczeniem hipotecznym wierzytelności na tejże nieruchomości , należało uznać za słuszny. Akcentowana przez Sąd I instancji kwestia, iż przedmiotowa hipoteka przysługująca powódce ustanowiona została nie na podstawie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia lecz w trybie art. 65 lub art. 109 ustawy z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tj. Dz.U. z 2013 , poz.77) nie miała znaczenia wobec opisanych wyżej okoliczności. Bez względu na ocenę charakteru i konsekwencji wpisu tej hipoteki (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2011 r. sygn. akt II CSK 100/11) trzeba bowiem uwzględnić, że hipoteka przymusowa wpisana na będącej przedmiotem obrotu nieruchomości zabezpieczała jedynie część wierzytelności przysługującej powodowi. A zatem,

przy istnieniu pozostałych przesłanek z art. 527 par. 1 kc, skarga paulińska będąca przedmiotem niniejszej sprawy, podlegała uwzględnieniu.

Należało więc orzec, jak w sentencji, na mocy art. 386 § 1 kpc oraz art. 98 kpc w zw. z § 6 pkt. 6 i § 12 ust. 1 pkt. 2 rozporz. Ministra Sprawiedliwości z dn. 28 września 2012 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 490). Na koszty zasądzone za I instancję złożyla się opłata od pozwu 3.975 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.617 zł. Koszty postępowania apelacyjnego objęły opłatę od apelacji 3.975 zł i koszty zastępstwa procesowego w wysokości 2.981 zł.